

oud broek.nl

DECEMBER 2018

-
- *(Bijna) weg, de Jaagweg*
 - *Luis in het water*
 - *Panharing in het zuur*

Op de voorpagina:

Herbergvader en -moeder Gerard en Gerda Esmeijer
in de deuropening van jeugdherberg Het Broeker Huis (1954).

COLOFON

Het bestuur van Vereniging Oud Broek in Waterland:

Naam	Positie	E-mail	Telefoon
Jaap Wortel	Voorzitter	jaap.wortel01@gmail.com	020-4031216
Frans Abraham	Secretaris	info@oudbroek.nl	020-4031734 06-50742624
Jan Maars	Projecten, Rondleidingen	j.maars@hotmail.com	020-4031118 06-53923773
Jan Hoetmer	Bestuurslid Beschermd Dorpsgezicht	sanjan65@hetnet.nl	020-4031614

Medewerkers: Studio Hans Mulder, Hanneke de Wit, Aagje Bruijn, Sytze Boschma (redactie)
Nico Merkelijn (fotograaf), Speed-O-Print (drukker).

Correspondentieadres: Vereniging Oud Broek in Waterland, Nieuwland 8a,
1151 BA Broek in Waterland

E-mail: info@oudbroek.nl • <https://www.oudbroek.nl> • Rabobank: NL44RABO 0310 7021 94

Lidmaatschap: Binnen postcode 1151 € 12,50, buiten € 15,00. Aanmelden via de website.

ISSN: 2211-8675

Adrie Beunder (86) over het lommerrijke Broek in Waterland van lang geleden:

De winkel van Stöve aan de Jaagweg, daarnaast Bregman aan de Dorpsstraat en rechts de kruidenierswinkel van Plas.

‘Het dorpsleven speelde zich buiten af, het was één en al bedrijvigheid’

Het is eind jaren dertig van de vorige eeuw. Gaat u in gedachten mee met de zesjarige Adrie Beunder, als hij van thuis aan de Wagengouw naar de lagere school aan het Roomeinde loopt? “Het dorpsleven speelde zich buiten af,” zegt Adrie die nu 86 jaar is. “Het was één en al bedrijvigheid.”

Adrie Beunder woont sinds hij een jaar of vijf was aan de Wagengouw. Hij houdt al zijn leven lang alles bij wat in het dorp gebeurt - in zijn geheugen en met tal van zorgvuldig ingeplakte krantenknipsels, prentbriefkaarten en foto's. Wie wat-dan-ook wil uitzoeken, weet hem te vinden.

We lopen met de kleine Adrie over de Stenenbrug naar het Zuideinde, langs Dirk Zonneveld naar wie boeren hun melk brengen. De winkel van Alie Bruijn die in klompen, verf en elektrische waren doet. Fouragehandel Prijs, slagerij Van Ammers, groenteboer Scholte. We komen

Bakkerij Bijl.

langs aannemer Haringhuizen, het kruidenierszaakje van Bierdrager, smederij Krook en Bertelink, kapper Michiel Visser, kruidenier Grietje Bijl en bakker Thomas Bijl.

Weer een brug over, de Paardebrug (draaibrug) over de Broekervaart. Dan stuiten we niet zoals tegenwoordig op de voetgangerstunnel en het hek dat ons van de autoweg afhoudt. Die weg is er nog helemaal niet. We passeren links de textielwinkel van Stöve aan de Jaagweg en lopen dan meteen de Dorpsstraat in.

De Dorpsstraat wordt verderop het Havenrak. "Je liep door een tunnel van bomen." Dan het Kerkplein, ook daar stonden veel mooie bomen. "Er was er één met een bankje rondom. Nee, niet de boom met het bankje die er nu nog staat. Op dat vroegere bankje aten straatventers hun boterhammetje." De Kerkebrug over en dan is Adrie op school beland.

Adrie Beunder is in 1932 geboren aan de Broekermeerdijk. Over deze 'smallen en bochtigen Meerdijk' liep of reed je toen, komend van Amsterdam, naar Broek in Waterland. Wilde je verder, dan nam je een stukje Eilandweg en vervolgens ging je over de draaibrug naar de Jaagweg langs de Broekervaart richting Monnickendam.

Eind jaren dertig werd begonnen met de bouw van een enorm viaduct bij Het Schouw over de Broekervaart. Naar en door Broek in Waterland heen werd een provinciale weg aangelegd, de S11, nu de N247. In plaats van de anderhalf jaar die ervoor stonden, duurde het vijf en een half jaar voordat het project in 1943 was afgerond.

Om plaats te maken voor de autoweg, werden huizen en winkels aan de kop van de Dorpsstraat afgebroken. Aan de Broekermeerdijk verdwenen twee huizen. Het derde huis mocht

Draaibrug tussen Eilandweg en Jaagweg.

Tunnel van bomen aan het Havenrak.

Rechts Huize Alex.

blijven staan; dat werd brugwachterswoning. Aan de Laan moesten delen van achtertuinen wijken voor de nieuwe weg. Het ingrijpendst was de komst van de nieuwe weg voor de woningen, bedrijven en de lange rij huizen aan de Jaagweg. Alleen het huis van Stöve, op nummer 1, staat er nog.

Thuis bij Elly en Adrie Beunder bekijken we een map foto's van het oude, nog niet in tweeën gedeelde dorp. "Zie je hoe prachtig het was?" Adrie buigt zich over een foto van de levendige

Arbeidershuizen langs de Jaagweg.

toegang tot de Dorpsstraat. "Het is allemaal weg. Het huis van Bregman rechts van Stöve is afgebroken, de kruidenierswinkel van Plas ertegenover, de zaak van kapper Bonten daarnaast. "Bonten knipte maar één soort. Kort, heel kort."

Op een andere foto zien we, naast de kruidenierswinkel van Mart Plas, aan de Jaagweg villa Alex waarin de familie Stöve woonde. "Allemaal even deze kant uit kijken," moet de fotograaf hebben gezegd voordat hij aan de slag ging. Naast villa Alex woonde Willem Spaans, naast hem zat café De Zwaan van Sijtje Visser-Koster en daarnaast garage Kelderman. De Zwaan had 'een grote reputatie door de echt genoeglijke sfeer die men slechts zelden aantreft in café's'. Adrie: "Naast het café stond een koetshuis, waar vroeger paarden werden gewisseld. Toeristen die ons dorp hadden bezocht, stapten daar weer op de boot." Sijtje Visser-Koster kwam in 1956 jammerlijk aan haar einde: ze werd in haar café gewurgd. De dader is nooit gevonden.

Het ene pand wat eerder, het andere wat later, maar uiteindelijk werd de hele bebouwing van de Jaagweg (op de winkel van Stöve na) gesloopt. De hele rij arbeidershuizen, die u op de foto hierboven ziet, viel onder de slopershamer. "Alles lag al plat toen als laatste het huis van Dusschoten werd afgebroken," vertelt Adrie.

Café De Zwaan.

Nog een bijzonder verhaal: Twee huizen werden afgebroken en per schip over de Dee vervoerd naar het Leeteinde. Daar werden ze, vlakbij het voetbalveld, opnieuw opgebouwd. Parallel aan de provinciale weg verscheen de Parallelweg met bedrijven en woonhuizen. Daar vonden de voormalige Jaagweg-bewoners een nieuwe behuizing, maar er waren er ook die naar elders in het dorp verhuisden - naar Laan, het Leeteinde, de Wagengouw.

De aanleg van de nieuwe weg en later die van de IJtunnel veranderde het dorpsleven. Adrie: "Vroeger bleven alle bewoners in Broek; we hadden een bloeiend verenigingsleven. Als ik het dorp in ging, was ik een halve dag onderweg. Je maakte met iedereen een praatje. Nu ben ik na een bezoekje aan het dorp zo weer thuis; de meeste leeftijdgenoten zijn overleden. Ik leef tegenwoordig een beetje in het verleden en dat wil ik maar zo houden. Het was een mooie tijd."

Hanneke de Wit

De nieuwe weg bij Broek

Broek in Waterland. De plannen voor den nieuwen weg te Broek in Waterland zijn thans vastgesteld, behoudens de goedkeuring van hogere instanties. Dit laatste maakt, dat officieel nog geen mededeelingen worden verstrekt, doch officieus is dan toch het plan bekend. Waar de weg uit de Broekermeer komt, zullen de perceelen van de heeren De Boer en Ruyter moeten verdwijnen. Een groote hefbrug gaat daar over de vaart naar het zg. 'Nestje'. Vervolgens gaat de weg over eenige percelen van de Laan door de Dorpsstraat waar de huizen bewoond door de heeren Pauw, Postma, Pos, Bonten, De Wit en Zwart moeten verdwijnen, achter café "De Zwaan" om naar den Jaagweg. De huizen vanaf den heer Bark zullen daar alle worden gesloopt, terwijl waarschijnlijk ook het perceel bewoond door den heer Plas, en huize "Alex", tot de slachtoffers zullen behooren, om daar een parkeerterrein te kunnen maken.

De beruchte paardenbrug zal verdwijnen waarvoor een hoog kippenbruggetje in de plaats zal komen, dat voetgangers de gelegenheid geeft naar het Zuideinde te gaan. De vaart zal waarschijnlijk eenigszins worden verlegd, om zoodoende een hinderlijke bocht te verbeteren. Door de heeren P. de Geus te Broek in Waterland en Ooms van Avenhorn zijn reeds een aantal perceelen geschat, zoodat er wel voortgang met het werk wordt gemaakt.

Bron: De Waterlander, 28 juli 1937

Wegwerk begonnen

Broek in Waterland. De vorst den grond uit, de schop er in. Deze week is een aanvang gemaakt met de werkzaamheden voor den nieuwen weg. Vanaf de Dorpsstraat naar den Jaagweg zijn de richtpalen geplaatst, terwijl een begin met het graafwerk is gemaakt. Enkele Broekers hebben hierbij werk gevonden.

*Bron: Provinciale Noordhollandsche Courant,
14 januari 1939*

Daar gaan ze

Broek in Waterland. Het sloopingsproces ten behoeve van den nieuwen weg is thans in vollen gang. Aan den Jaagweg is reeds een vijftal percelen verdwenen, terwijl aan de Dorpsstraat al drie huizen met den grond zijn gelijkgemaakt.

*Bron: Provinciale Noordhollandsche Courant,
25 juni 1938*

Was- en andere pret in de jeugdherberg.

Gerda en Gerard Esmeijer beten als jeugdherbergouders het spits af

Gerard en Gerda Esmeijer werden in oktober 1953 de eerste jeugdherbergouders van de jeugdherberg die in Het Broeker Huis van start ging. Tot dan was het gebouw aan het Leeteinde het Diaconie Wees- en armenhuis der Nederlands Hervormde Kerk.

Dochter Francien werd er in 1959 geboren, vijf jaar later gevolgd door een broertje. Toen ze drie jaar was, vertrok het gezin naar Vaals, waar vader en moeder weer een jeugdherberg gingen leiden. Francien, die in Gennep bij Boxmeer woont, bezocht onlangs haar geboortedorp met een paar fotoboeken, waaruit we bijgaand wat laten zien.

We zien lachende kinderen in bed, kinderen die zich wassen en hun tanden poetsen aan een gemeenschappelijke wasbak. Ze lijken jong, een jaar of tien, nog niet van de leeftijd waarop

Grote zaal Broekerhuis met tekening van P. Kok.

Gerda Esmeijer aan het werk in de keuken.

jongeren gaan trekken. Waarschijnlijk waren het schoolklassen die een paar dagen in een jeugdherberg doorbrachten.

Op een andere foto roert Gerda Esmeijer in een grote pan. "Mijn moeder kookte, ze deed van alles," zegt Francien door de telefoon. "Eén van haar assistentes was Dinie van Oudgaarden, die nu in Naarden woont." De allermooiste foto is die van Gerard en Gerda, vrolijk lachend in de deuropening van Het Broeker Huis.

Het was druk in de herberg. Francien: "Als er in Amsterdam geen plaats meer was, werd daar gezegd: ga maar naar Broek in Waterland. Mijn ouders zetten soms twee stapelbedden naast elkaar, daar kropen dan overlangs per bed drie kinderen in. Kon je dus zes kinderen kwijt, in plaats van maar vier."

Haar ouders, maar ook Francien, bleven na hun vertrek in 1962 uit Broek in Waterland in contact met veel vaste gasten. Francien heeft tot kort voor diens dood contact gehouden met Piet Ruyterman. "Hij leverde kruidenierswaren aan Het Broeker Huis. Reed in zo'n klein autootje over de smalste dijkjes. Maar de snelweg op en dan naar ons toe komen - dat durfde hij niet."

Storing

Broek in Waterland. Woensdagavond was er storing in het Electrische licht. Ruim 1 uur ging 't licht uit. In de Ned. Herv. Kerk was juist dienst en de predikant liet al even zingen. doch de storing duurde te lang. De koster had nog een lantaarn bij de hand. zoodat bij een schemerlichtje de kerkgangers huiswaarts gingen; binnen 't half uur was 't licht er weer.

Bron: *De Waterlander*, 21 december 1918

Loonsverhoging

Broek in Waterland. De vorige week was er actie tusschen de timmergezellen en patroons. De gezellen stelden een eisch van 30 cent uurloon dat 25 cent bedroeg. De patroons hielden daarna vergadering en waren bereid 28 cent per uur te betalen en wie Maandagmorgen niet op het werk aanwezig was, werd als ontslagen beschouwd

Bron: *De Waterlander*, 28 april 1917

Willem Vos schreef een boek over zijn jaren in Broek in Waterland

'Op vrijdag zure haring of panharing bij Aadje Kool'

Willem Vos is beroemd doordat hij opnieuw de Oostindiëvaarder Batavia bouwde, die in Lelystad ligt, vlak bij waar hij woont. Dat deed hij vanaf 1985 in tien jaar tijds, samen met in totaal 1200 mensen (600 voor de bouw en 600 voor begeleiding publiek), van wie velen tot dan een uitkering hadden. Velen vonden later vast werk.

Vos, die in 1940 in Broek in Waterland werd geboren en hier tot 1975 woonde, beschikt over een ijzeren geheugen. Zijn Broeker vriend Dick Broeder vroeg hem zijn herinneringen aan ons dorp neer te pennen. In 'Brieven aan Dick Broeder' zijn ze in boekvorm verschenen.

Lief en leed - Willem Vos vertelt openhartig hoe de eerste 35 jaar van zijn leven verliepen. Leed: Toen zijn oma van moederskant, na het overlijden van haar man bij de kerk aanklopte, zei meneer pastoor: "U moet maar veel bidden mevrouw Berkvens. De armenzorg, meer kunnen wij niet voor u doen."

En lief: Willems moeder trof in Amsterdam als zestienjarige dienstbode een geweldige 'mevrouw'. Toen ze trouwde met Willems vader, kreeg ze een trouwjurk en een prachtig servies. "Haar mevrouw was net zo trots als de rest van de familie." Tijdens een fietstochtje kwam zijn

Turfstekers in de Volgermeer.

moeder in Broek in Waterland terecht, aan de Wagengouw 'kreeg ze een goed gevoel' - en jawel, daar gingen Willems ouders wonen.

Veenarbeiders

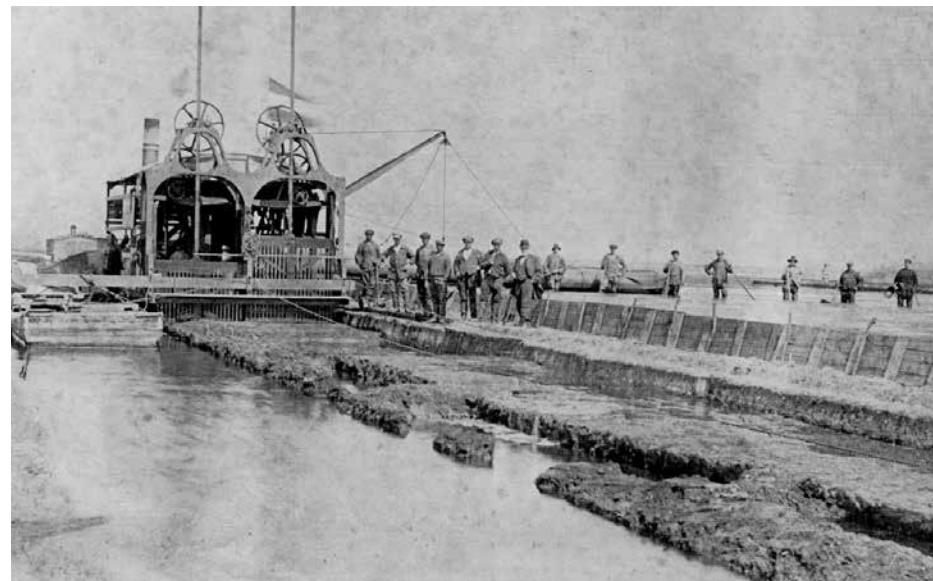
De huizen aan de Wagengouw waren in de jaren twintig gebouwd voor de gezinnen van veenarbeiders. Kort na de oorlog liep de vraag naar turf terug door het aanbod van kolen en olie. Begin jaren vijftig was het voorbij. "Op een dag bleven de bootjes van de veenarbeiders voorgoed voor de wal liggen."

In de hoop dat de mannen terug zouden komen, heeft Willem samen met broer Roel de bootjes nog een paar keer uitgehoosd. Maar in plaats van de veenarbeiders rukten vuilnismanen op uit Amsterdam, die de turfputjes vulden met huisvuil. Triest, vond Willem, met hoeveel gemak de bewoners van de Wagengouw de veenarbeiders vergaten. De Broekers hadden het, dankzij de turf, toch behaaglijk warm gehad in de oorlog?

Hij vond het rot, schrijft Willem, te zien hoe mensen als Hannes Stolk toch nog langs de huizen gingen om turfbestellingen op te nemen. "In die nadagen kreeg hij steeds vaker te horen: 'Nee, van het jaar niet Hannes', of: 'Nee, Hannes, die stoftroep moeten wij niet meer in huis hebben'. Wij zagen hem dan onverrichterzake verder gaan, tot het ophield."

Uitvreter

De schooljaren van Willem Vos hadden een nare kant: hij was dyslectisch, wat niet werd onderkend. Maar hij had ook veel plezier. Na schooltijd en op woensdagmiddag hielp hij, samen met broer Johan en nog wat vriendjes, boer Aadje Kool aan de Wagengouw. De moeder van Aadje, een echte mopperpot, noemde de jongens 'uitvreter', 'hoewel ze 'veel meer dan een rauwe winterwortel niet te eten kregen'.

De veensteekmachine in actie.

"Op vrijdag trakteerde Aadje op vis, zure haring of panharing in het zuur. Ik mocht het vaak halen in de viswinkel van Bierdrager aan het Zuideinde, maar Aadjes moeder mocht dat niet zien. Bierdrager kon mooi vertellen, bijvoorbeeld dat er twee schepen door zijn keelgat waren verdwenen."

Wat dat betekende? Willem vroeg het die avond aan zijn moeder, die op het dressoir met de borrelglasjes wees. 'Zo gaat dat Wim, met kleine beetjes tegelijk. Jouw overgrootvader Vos heeft een prachtige windmolen verzopen en zijn vrouw ging er met de knecht vandoor."

We bladeren even verder in het boek van Willem Vos, dat maar liefst driehonderd pagina's telt. Het is een mooi boek met stevige kaft en een lintje, zodat u als u het leest weet waar u bent gebleven. Rond 1950 hielp Willem op de boerderij van de weduwe Roele in de Belmermeer. In de tweede helft van de jaren vijftig ging Vos als leerling-scheepstimmerman voor veertien gulden per week op de werf het Fort van De Vries Lentsch aan de Nieuwendammerdijk werken.

Op dag één wist Willem al dat hij er niet zou blijven: hij moest zakken vullen met zaagsel en mot (fijne krullen). Geregeld kwamen leidinggevende familieleden langs, kennelijk ter controle, en dan was er ook nog een irritante medeleerling. "Hij kwam zo nu en dan langs om te melden dat hij het ooit veel sneller had gedaan."

De boerderij van Roele.

De Vries Lentsch, dat was een lange naam, dus werden de eigenaren Willem Baas en Gerard Baas genoemd. Willem Vos weet ons nauwkeurig te vertellen hoe de werf eruit zag, wie er werkten, wat ze deden. Hij was nog maar een paar dagen in dienst, toen hij erop werd uitge-stuurd om een vierkante gatenboor te gaan zoeken.

Dat riep nare herinneringen bij Willem op: vroeger was deze 'grap' ook al eens met hem uitgehaald. "Ik heb wat rondgefietst, zogenaamd op zoek naar die boor. De volgende dag moest ik bij Willem Baas komen: waar ik de hele middag was geweest. Ik vertelde over wat ik eerder had meegemaakt, Willem Baas zag dat het me emotioneerde. "Ik regel het wel," zei hij.

Het gevoel 'dat hij wat anders wilde', bracht Willem in de tweede helft van de jaren vijftig naar scheepswerf Van Goor in Monnickendam. Op zijn derde werkdag moest hij een sleepboot schoonmaken, waarin allerlei viezigheid lag. "Typische klus voor een nieuwe kracht." Op de vierde dag nam hij ontslag.

Matroos

Willem solliciteerde bij de KNSM (Koninklijke Nederlandse Stoomboot Maatschappij) en werd aangenomen als matroos. Op 16 oktober 1957 monsterde hij aan op het motorschip Isis voor een reis naar West-Indië en Noord-Amerika. Toen hij 21 jaar was, werd hij bevorderd tot bootman. Willem Vos stak met de KNSM 37 keer de Atlantische Oceaan over.

Willem was intussen getrouwd met Mada, ze woonden met hun twee kinderen in een woonark. In maart 1966 stopte hij met varen. Daarna heeft hij, eerst bij aannemer Jan Visser en later zelfstandig, totdat het gezin in 1975 verhuisde, als huizenrestaurateur en botenbouwer gewerkt. Ook daarover komen wij lezers van alles aan de weet.

'Brieven aan Dick Broeder' dat in beperkte oplage verscheen, is uitverkocht. Gedacht wordt aan een herdruk, die ongeveer 45 euro moet kosten. Om die prijs te kunnen verlagen, wordt gezocht naar sponsors. Hebt u belangstelling voor het boek (of voor sponsoring), meld het even via info@oudbroek.nl

Zwaar onweder

Broek in Waterland. Zaterdagavond ontlastte zich boven ons dorp een zwaar onweder met een hevige hagelslag, welke vele te veld staande gewassen zeer heeft beschadigd. Vooral in

De familie Vos een dagje uit in Volendam.

Broekermeer scheen de schade het grootst. Daar was veel koren platgewaaid en in een perceel was door het hemelvuur den grond totaal omgewoeld.

Bron: De Waterlander, 22 juni 1918

Uitvoering van de vereniging Zanglust.

Café Ubbels, later Van Wiltenburg - voor al uw feesten en partijen

Vereniging Zanglust, rederijderskamer Tracht, gymnastiekclub Sparta - allemaal wisten ze begin vorige eeuw café Ubbels aan het Kerkplein te vinden als er moest worden opgetreden. Het etablissement, met achterin verscheidene zalen, was in handen van Piet Ubbels. Hij had op het grote erf achter het café een boerderijtje. Ubbels meldde in advertenties dat hij voor cliënteel 'een ruime bergplaats voor fietsen' beschikbaar had.

Tijdens de kermis in augustus werd bij Ubbels gedanst, het Nut verzorgde er uitvoeringen, er werden lichtbeelden (films) getoond. Politieke partijen kwamen er bijeen, het Witte Kruis hield er vergaderingen. Destijds was er nog een bekend café in de dorpskern: Concordia aan Dorpsstraat 1. Werd een uitvoering in het Broekerhuis, zoals het café officieel heette, gegeven, dan kwam er nog een tweede. Juist ja: in Concordia. Wel zo eerlijk.

Voor Concordia was je minder geld kwijt, zo *Café Ubbels, later Van Wiltenburg.*

lezen we in De Nieuwe Purmerender Courant van 30-01-1901. Daarin staat dat 4 en 6 februari 'een gezamenlijke feestuitvoering zal plaatshebben ter eere van het huwelijk van onze Koningin. De eerste maal in het Broekerhuis, entree 50 cent, de tweede maal in Concordia voor 25 cent 'terwijl gehuwde lieden te zamen voor denzelfden prijs toegang zullen hebben'.

Het feest bestond uit een optreden van het Fanfarecorps en een oorspronkelijke Broeker oprette met een echte, ouderwetsche bruiloft. Rederijderskamer 'Tracht' verzorgde 'eene bladzij-

de uit de geschiedenis des vaderlands - onder de titel: Oranje en Nederland - met in het hele stuk ingeweven, de sympathieke figuur van Willem van Oranje'. De schrijver riep de Broekers op toch vooral allemaal te komen kijken!

De familie Kromhout, die het café in 1918/1919 van Ubbels overnam, heeft maar kort in de zaak gezeten. In 1920 werd het café overgenomen door Piet van Wiltenburg. Later werd het Boerenleenbank, vervolgens drankwinkel en nu is het woonhuis (Kerkplein 9).

Waterlandsche visschers

De visschers van Broek in Waterland zijn oolijkerds. Als ze visschen in water waarvoor zij geen vergunning hebben, dan kijken ze goed uit of er ook een veldwachter nadert. Maar ook de Waterlandsche veldwachters zijn niet mis en die weten heel vaak de visschers te verschalken. Vandaar dat hedenochtend een aantal visschers uit Broek in Waterland en uit Landsmeer zich hadden te verantwoorden wegens het visschen in water, welks eigenaar geen toestemming had verleend. De veldwachters klaagden dat overtredingen zoo moeilijk te achterhalen waren. "Komen wij langs den Westoever aanzetten, dan keeren de visschers hun bootjes naar den Oostelijken oever, zitten ze met den kop in het riet, draaien ons den rug toe en laten ons stilltjes roepen en fluiten. Je krijgt hun gezicht niet te zien, hoor!".

Zulke ontboezemingen zijn wel in staat het meelij op te wekken van een rechter, die wanhopig zoekt op een aantal kadastrale kaarten, met water..... niets dan water....., wie dan toch wel de eigenaar is en bovendien bij alle aanwijzing het spoor bijster raakt door de uiteenlopende verklaringen van een groot aantal getuigen. Het eerste drietal visschers, van wie slechts eentje was opgekomen, had wel vergunning, maar de veldwachters beweerden dat de verlofgever niet de eigenaar was van het gedeelte water waar juist de schuitjes lagen. "In elk geval behoort het niet aan de banne Ransdorp", voerde de visscher aan, "zooals in de dagvaarding staat". Dat moest door den voorzitter van de banne worden toegegeven.

Ten slotte, na eindeloze bestudeering van kaart en aanwijzingen, vond het O. M. dat men het zaakje moest aanhouden. Komt tijd, komt raad! Maar de Kantonrechter meende dat men ook daarmee geen stap verder zou komen en zei vonnis toe op 3 Februari.

Toen kwam een visscher, die binnen de banne Nieuwendam op den 20sten December een mooi partijtje visch had gevangen in water waarvoor hij geen vergunning had. Hij hoorde f 2,50 boete eischen met verbeurdverklaring van de visch. "Heb je die visch nog?" vroeg het O. M. "Welneen, die heb ik verkocht", luidde het antwoord. Goed, dan vraag ik daar akte van en waardeer de visch op f 1", aldus het O. M. "Ook al weer een akte? Dan zal ik u die visch wel brengen. Ik kan ze nog terug koopen!" vertelde de visschersman. De Kantonrechter: "Die visch van vier weken oud, dat zal een frisch boeltje zijn!" De visscher: "Nou als meneer de Ambtenaar d'r op staat ze te hebben!.....

Bron: Algemeen Handelsblad, 27 januari 1911

Vergeefse watersnoodmedailles

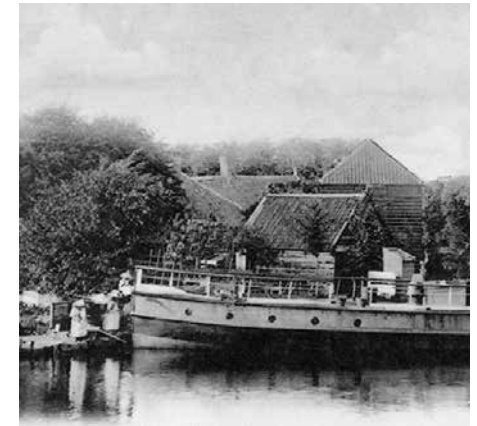
Broek in Waterland. Bij Kon. Besluit is alsnog de Watersnoodmedaille verleend in brons aan J.P.A. van Dieren, brieveengaarder K. Buis, postbode en L.P.Heijblom. Of de medailles echter ooit in het bezit van de gedécoreerden zullen geraken? Die welke bij Kon. Besluit van 23 januari zijn verleend, zijn nog nooit uitgereikt.

Bron: De Waterlander, 28 april 1917

Herinneringen aan Broek. Deel 2. Gerrit Jan Mulder vertelt:

Brugwachter Klaas Buis.

Melkboot van J. Bierdrager.

"De Paardebrug was doorgaans bevolkt met vaste klanten, die leunend tegen of zittend op de railing sterke verhalen vertelden, al dan niet over het dagelijks dorpsgebeuren," zo vervolgt Gerrit Jan Mulder (1905-1994) zijn herinneringen. "Het nieuws kwam dus in de regel van de brug."

"Klaas Buis was onze brugwachter en tevens postbode. Hij moest maar zorgen dat - ook bij nacht en ontij - de brug geopend werd. Je zag toen die grote tjalken, afgeladen met lange turf, met moeder de vrouw aan het roer en de overige gezinsleden in het haam hangend, trekken."

"Langs de kant stonden borden 'strijk zeilen', die nu al lang zijn verdwenen. Voor mijn tijd liep er een jaagpaard; vermoedelijk heeft hier de Jaagweg zijn naam aan ontleend. De N.H. Tram, de melkboot van Siep de Best, Dirk Houtman met zeilschip en J. Bierdrager met motorschip zorgden voor vervoer van de goederen."

Zwembroekje

"Als het warmer werd en de zwemtijd aanbrak, was bij de Noordmeerbrug de leerplaats voor ons jongens om de zwemkunst meester te worden. Ik heb wat af moeten zeuren om een zwembroekje te mogen kopen bij Chris Bakker. Zwemmen was toentertijd taboe."

"Behalve dorpsveldwachter Kamminga, die u al hebt leren kennen, had je ook nog Pater, onze rijksveldwachter (met baard). Hij was meestentijds in burger in zijn jol te vinden, op surveillance door onze waterrijke omgeving. Later werd hij parketwachter bij het gerechtshof en moest hij toch een uniform dragen. Hij kwam dan altijd met de tram van vijven uit Amsterdam met een zwart zakje in de hand. Daar zat zijn helm in: die droeg men toen nog in het gerechtshof."

Voormalig dorpsgenoot Mulder vertelt dat er ook een nachtwacht was. "Hij woonde op het Kikkereinde en had zijn wachtlokaaltje in het tegen de toren aangebouwde arrestantenlokaal, dat een paar cellen had. Als er 's nachts weleens een zieke was en licht brandde, tikte hij tegen het raam en vroeg wat er aan de hand was."

Kaasmeisje Trien Bruijn-Dekker in de dars. Dat was de ruimte waar een hooikar naar binnen werd gereden, waar de waterput was en kaas werd gemaakt want dat kon niet bij de koeien vanwege de lucht en warmte. In die ruimte kregen de vreemdelingen uitleg over het kaasmaken.

Tallose toeristen wisten begin vorige eeuw Broek in Waterland te vinden, doorgaans via een tochtje met de vreemdelingenboot. Wie verdiende de kost dankzij hen? "P. Heylo had met zijn antiek in het zogenaamde 'Broekerhuis' en zijn mooie oudhollandse tuin met kralenperk altijd veel publieke belangstelling. De boerderijen van Wiltenburg en J. Bruin waren de grootste trekkers, vanwege de kaas." De vader van Gerrit Jan Mulder stond destijds 'met een uitstalling - souvenirs, koperwerk, delftblauw, ansichtkaarten en niet te vergeten klompen'. Ook Lijsje de Waard verkocht souvenirs.

"Jan de Vries en Dirk Langenberg liepen met fruit, in een grote platte mand aan de arm. Een prachtig gezicht, die perziken en trossen druiven in witte bakjes of gekleurde papierwol." Helaas: "Voor de gewone mensen was dat fruit in die tijd onbereikbaar."

"We hadden toen drie groenteboeren: Tjeerd Nooij op de Kant, Gerrit de Wit op het Zuid-einde en Dirk Langenberg aan de Dorpsstraat. De laatste ging met de kettekar naar de stad, de andere twee per schuit, hetzij trekkend, hetzij zeilend, een paar keer per week naar de Marnixstraat om hun groenten op te halen. Dat betekende om vier uur 's morgens uit Broek vertrekken - maar ja, ook in het boerenvak moest je om vier uur uit de veren."

Groenteboer Tjeerd Nooij.

Luis in het water

"Waterleiding was nog een ongekend iets; een beetje droogte veroorzaakte al gauw gebrek aan water. Elk huis had een waterbak, waaruit werd geput voor de was en voor het eten. 's Zomers had je veel last van luis in het water. Daar trok je je niets van aan: je zette de aker aan de mond en dronk maar. De zomer van 1911 was zo droog, dat de meeste waterbakken leeg waren. We moesten water halen uit de kerkebakken - en juist toen werd ons gezin met twee leden uitgebreid."

Van hygiëne had nog niemand gehoord. "De melkboeren, de zogenoemde stadboeren, gingen elke dag met de melkboot van Siep de Best naar Amsterdam. Weer thuis moesten de melkbussen en - emmers worden geboend op de wal van de sloot of het vaarwater waaraan men woonde."

Ook de wc's, de 'kleinste huisjes' waren op dat water aangewezen. Gevolg: veel besmettelijke ziektes zoals tyfus en tbc, toen de vliegende tering genoemd. "Aan de deuren van de huizen waar een besmettelijke ziekte heerste, werden briefjes geplakt met de naam van de plaag. Hoeveel jonge mensen van 18, 19, 20 jaar, zijn er niet het slachtoffer van geworden?" Gerrit Jan Mulder zegt in de krant van 2 april 1981, dat hij niet graag over zichzelf vertelt, maar dat het deze keer, nu hij het wil hebben over dokter Bakker, toch even moet.

"Op een keer," vertelt Mulder, "was ik met een stel jongens aan het slootje-springen. Ik dacht op de hoge kant te springen, maar kwam lang terecht, en brak mijn linkerarm. Ik durfde niet naar huis omdat ik bang was op mijn duvel te krijgen, maar ja, op het laatst moest ik wel. Moeder kon niet bij de winkel vandaan, dus ging Jannetje buurvrouw mee naar dokter Bakker." "Wat je altijd trof, als je bij de dokter binnenkwam, was de sterke geur van medicijnen, want de behandelkamer was tevens apotheek. Dochter Nel, de latere mevrouw Rümke, die medicijnen studeerde, was ook thuis. Ze brachten mijn arm weer in de juiste stand en er ging een stevig stuk karton van een oude doos omheen."

Omdat ik geen kik gegeven had, kreeg ik van mevrouw een 'deesje' (biscuitje). Dat zijn zo van die dingen die je bijblijven. Dokter Bakker was een hele fijne man en een geboren huisarts. Met zijn zachte, ietwat droge stem kon hij je echt geruststellen. Als hij op patiëntenbezoek ging, vaak op de fiets met een blauwe cape om, zette hij met één been op de step zo stevig af, dat hij al zeker 20 meter verder was, voordat hij op de fiets zat."

De step? Onze verteller legt uit: "Een step was een uitstekend gedeelte aan de achteras van het achterwiel. Daar kon je met één voet op staan."

(Wordt vervolgd)

Opheffing verbod

Broek in Waterland. Het verbod van het houden van openbare bijeenkomsten is opgeheven. De uitvoeringen mogen dus weer plaats hebben. Naar wij vernemen zal binnenkort "Sparta" de rij openen.

Bron: De Waterlander, 28 december 1918

Koperdraad

Broek in Waterland. Het koperdraad, gevonden in het vaarwater door de visschers de V., is herkend als te zijn afkomstig van de Electriche geleiding te Monnikendam. De vindsters zullen behoorlijk beloond worden.

Bron: De Waterlander, 9 november 1918

De boerderij van de familie Klok

Ver weg in het weiland

Aagje Bruijn die samen met Sytze Boschma de archieven van Vereniging Oud Broek in Waterland beheert, kwam een aardige foto op het spoor van het ouderlijk huis van Pier Klok. Meteen naar Pier gestuurd. In zijn bedankmail vertelt Klok het een en ander over vroeger. Het huis stond achter het Roomeinde in het weiland richting Watergang.

*Hallo Aagje,
Heel erg bedankt voor deze foto van mijn geboortehuis, gemaakt tussen april en september 1957.*

Per 1 mei zijn wij verhuisd naar het Dijkeinde en in september hebben Jan Snoek en Wim Wiedemeijer de boerderij met een of twee trekkers omver getrokken. Je kunt goed zien hoe laag de boerderij eigenlijk was, want het landhek steekt meer dan een meter boven de goot uit. Links op de voorgrond staat de schuur die mijn vader heeft gebouwd van sloop hout, dat hij bij Korstanje aan de Broekermeerdijk had gekocht. Die had een sloopbedrijf; dat stond ongeveer waar nu Deegen zit. De kant naar Broek was afgeplat. Er zat dus geen dars aan.

Het is op de foto niet te zien, maar achter de voorste boom voor het raam stond de regenwaterbak, waarvan de hals ongeveer een meter boven de grond kwam. Toen het huis eenmaal leeg stond, gingen Broeker jongens de ramen ingooien en andere rottigheid uithalen.

De schoonvader van Jan Snoek was Dirk Ruyterman, de eigenaar van de boerderij en het land. Hij was bang dat de boel in de fik zou worden gestoken of dat er andere ongelukken zouden gebeuren. Het gebouw was helemaal van hout en werd hoe langer hoe slechter. Mijn moeder heeft vaak

genoeg verteld dat de koeien in de nacht van de storm van 1 februari 1953 stonden te brullen op stal. De boerderij ging zo heen en weer, dat de koeien doodsbang werden.

Groetjes, Pier.

Pier, die een paar dagen later bedacht dat hij nog wel wat had te vertellen, stuurde een tweede mail.

*Hallo Aagje,
Ik wil nog wel een paar dingen toevoegen, die leuk zijn voor jullie blad.
Mijn vader en moeder zijn op 4 mei 1939 getrouwd. Tijdens de oorlog zijn Maja (1942) en Elbert (1944) daar geboren. Ze hadden twee onderduikers, de een twee en een half en de ander een half jaar. Als er onraad was of er visite kwam, verstopten zij zich in een hol in de hooiberg. In die vijf jaar is er nooit een mof op het erf geweest.*

Zelf ben ik in 1950 geboren; ik heb nog in de eerste klas gezeten bij juffrouw Blekkink, samen met Geertje den Hartoog. Dat was een kilometer lopen naar school door het land.

Ik ging altijd met mijn vader mee in de koeboot om koeien te verweiden of hooi naar huis te varen. Mijn vader heeft ook alles met de koeboot, gesleept door een motorjol, verhuisd. Voor Elbert, die in Purmerend naar de hbs ging via Watergang, had hij een ijzeren jol gekocht en daar het benzine-motortje van de jacobsladder in laten bouwen door de oude Henk Evenboer met het oog op de verhuizing.

Ik ben vaak terug geweest naar de plek waar de boerderij stond, ook toen Staatsbosbeheer het vierkante stuk van een hectare vol plantte met bomen. Helaas zijn die er nu ook niet meer.

Groetjes, Pier

IJspret

Broek in Waterland. Reeds vroeg begonnen Zondag j.l. de schaatsenrijders uit de richting Amsterdam de banen te vullen. Omstreeks half twaalf was de drukte op zijn grootst. Zoo ver het oog reikte, was het een zwarte mensenmassa, die zich op het ijs voortbewoog. Het weder had ook niet beter kunnen zijn. De zon scheen heerlijk, het ijs goed hard en de wind in den rug. Duizenden mensen zijn hier dien dag doorgegaan. Op het erf van Scheuder moest worden overgestapt, daar de Pelserbrug onbetrouwbaar was.

Alle rijders moesten hier door een tourniquet waardoor de Ijsbond mannen met bussen waren geplaatst. Voor onzen Ijsbond was deze dag een goede daar ruim f 130 werd ingevangen. Ons viel het echter op, dat zeer vele den terugtocht over Broek in Waterland niet weder

IJspret Pelserbrug vanaf Zuideinde.

genomen hebben doch een andere weg kozen. De beide extra trams konden ook zeer goed de passagiers vervoeren. Het was een echt gezellige drukte. Ernstige ongelukken kwamen hier niet voor.

Bron: De Waterlander, 15 februari 1919

Foto: Dirk Posch

***Vereniging Oud Broek in Waterland
wenst alle medewerkers en leden
gezellige kerstdagen en een
opbouwend en gezond 2018!***

